

Kohanimenõukogu koosoleku

PROTOKOLL nr 35

Tallinn, 9. november 2010

PP 13.12.2010 nr 12-4/3-1

Juhatas: Väino Tõemets.

Protokollis Aule Kikas.

Osalesid: Katrin Alliksaar, Aule Kikas, Mall Kivisalu, Ants Kraut, Jaak Maandi, Peeter Päll, Evar Saar, Liisi Sokk, Uudo Timm, Väino Tõemets, Olev Veskimäe

Puudusid: Raivo Aunap, Jüri Jagomägi, Valdek Pall, Ilmar Tomusk.

Kutsutud: Malle Hunt, (Veeteede Amet).

Päevakord:

1. Pargi nime kooskõlastamine
2. Tallinna Tehnikaülikooli linnaku siseteede ja väljakute nimedest
3. Ajalooliste ja mitteametlike kohanime kandmisest kohanimeregistrisse
4. Sõna *kesk* kasutamine tänavanimedes
5. Ülevaade kohanimeregistri tegevusest
6. Kohanimekorralduse valdkonna 2011. a tegevusplaan
7. Informatsioon
 - 7.1 Helsingi nimekomisjoni aastapäev
 - 7.2 VIII kohanimepäev Valgas
8. Kohapeal algatatud küsimused

1. Pargi nime kooskõlastamine

Aule Kikas andis ülevaate Kristiine Linnaosa Valitsuse pöördumisest (04.10.2010 nr 2-2/614) kohanimenõukogu poole, millega palutakse kooskõlastada kohanimi *Dunteni park*.

Tallinnas on töös Kristiine linnaosas Tondi asumis aadressil Nõmme tee 107 paiknevale avalikule pargile ametliku nime määramine. Pargi nime osas on Tallinna Linnavalitsuse nimekomisjon ja Kristiine Linnaosa Valitsus jäänud aga erinevatele seisukohtadele. Nimekomisjon pooldab *Tondi pargi* nime ning linnaosavalitsus *Dunteni pargi* nime.

Kohanimenõukogu on seisukohal ja nõustub Tallinna nimekomisjoni seisukohaga, et kuna *Dunteni* nimi on eesti keelde *Tondiks* mugandatud, siis võiks kohanimes siiski eestipärast *Tondi pargi* nime kasutada ning saksakeelset varianti kohanimes tagasi tuua ei ole õige, kuna see ajaks segamini erinevad keelekihid. *Dunteni* kohanimi tuleb isikunimest *Dunt(e)*.

Kui Kristiine Linnaosa Valitsuse kirjas väljatoodud *Charlottentali pargi* ja *Cederhelmi pargi* nimede puhul on võrkeelse nimekuju kasutamine väga hästi põhjendatav, kuna nendel ei ole ajalooliselt välja kujunenud eestikeelset nime, siis *Dunteni* nimest on eestikeelne variant olemas – *Tondi*.

Kohanimenõukogu on nõus väitega, et *Tondi* nime laialdane kasutamine viitab nime väärtusele ja elujõule ning just seetõttu ei peaks kasutama võrkeelset nimekuju. Samas võib aga läheneda teemale teisest küljest – just kõnealusel territooriumil asus 17. sajandil raehärra Jobst Dunt(e) poolt rajatud ja temalt nime saanud suvemõis. Seetõttu võiks olla oluline ja et tekitada veelgi rohkem huvi kohaliku ajaloo vastu, anda kohanimel edasi ka teave kõnealusel pargis asunud mõisa südame kohta. Seetõttu ei toeta kohanimenõukogu nimekuju *Dunteni park* ja teeb kohanimenõukogu ettepaneku kaaluda nimekuju *Tondimõisa park* kasutuselevõtuks.

Otsustati teha ettepanek Kristiine Linnaosa Valitsusele, Tallinna Linnaplaneerimise Ametile ja Tallinna nimekomisjonile alternatiivse nimevariandi *Tondimõisa park* kasutuselevõuks.

2. Tallinna Tehnikaülikooli linnaku sisetee ja väljakute nimedest

Kohanimenõukogu poole pöördus Tallinna Tehnikaülikooli nimekomisjoni esimees sooviga saada arvamused Tallinna Linnaplaneerimise Ameti kirja (28.06.2010 nr 6-8/226) kohta.

Aule Kikas tutvustas Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) pöördumist kohanimenõukogu poole, seoses TTÜ nimekonkursil valitud nimede ametlikult määramise vajaduse välja selgitamisega. Nimelt kinnitati TTÜ rektori käskkirjaga TTÜ linnaku siseteele ja väljakutele nimeks Tipi tee, Rauakooli tee, Juuliuse plats ja Akadeemikute allee. Nimede valimise ja kinnitamise kohta väljastati ka pressiteade.

Tallinna Linnavalitsuse nimekomisjon pöördus TTÜ poole märkusega, et kohanimeseadusest tulenevalt on kohanimemäärajateks Vabariigi Valitsus, minister või kohalik omavalitsus ning avalikkuseni jõudnud teade ei sisaldanud aga märget selle kohta, et tegemist on mitteametlike kohanimedega, mistõttu võis teatest jääda ekslik mulje, et nimed anti ametlike kohanimedena. Segaduste vältimiseks ning selleks, et nimesid saaks kasutada ka avalikel siltidel ja muus avalikus teabes, tegi Tallinna nimekomisjon ettepaneku, kaaluda valitud nimede määramist ametlike kohanimedena.

Kohanimenõukogu leidis, et avalikus linnaruumis avalikkusele suunatud informatsioonis on õigem kasutada ametlikke kohanimedele, mis kindlustab nende nimedega tähistatud kohtade ühese määratlemise. See on oluline nii linnakodanikele kui ka operatiivteenistustele, kes peavad nime järgi kindlasti õige koha leidma.

Otsustati toetada Tallinna Linnavalitsuse nimekomisjoni seisukohta ametlike kohanimede määramise vajalikkuse kohta.

3. Ajalooliste ja mitteametlike kohanimede kandmisest kohanimeregistrisse

MTÜ Haanjamehe nõukoda (Haanimiihi nõvvokoda) tegi ettepaneku kanda kohanimeregistrisse kohanimi Haanimaa kui keele- ja kultuuripiirkonna ametlik nimi. Oma murdekeelses taotluses selgitavad nad, et „*Haanimaa um põlinõ keele- ja kultuuripiirkund Võromaa Rõugõ kihlkunna hummogujaohn. Luuduslidsõlt jääs Haanimaa Haani korgõmaa ja tuu kaitsja Haani luuduspargi keskjakko, Eesti kõgõ korgõmpi ja mägitsempi maiõ pääle (kaeq manopantut kaarti).*

Keele, kultuuri, vaimo ja eloviie poolõst um Haanimaa ülejäänüst Rõugõ kihlkunnast küländ selgehe tõistmuudu ja käü inämb kokko Võromaa hummogupoolidsõ veeregaq, kohn um pall'o ütist Setomaagaq. Haanimaad või pitäq ütess kõgõ esiqsugutsõmba ja parõmbahe alalõhoitunu põlidsõ

keele ja kultuurigaq vana Võromaa osas, laembalt võttõhn terve Lõunõ-Eesti kõgõ süämädsembäs, lõunõestilidsemäs jaos.

Haanimaa inemiisil um täämbäseniq pääväniq küländ kimmäs uma paigapäälne Haanimaa hindäpidämine. Uma põlidsõ keele, kultuuri ja eloviie alalõhoitmisõs ja edesiarõndamisõs um Haanimaal tegünüq tukõv ütiskundlinõ liikminõ (Haanimiihi nõvvokoda, keelepesä, küläseldsiq jm), miä um jo pikembät aigo mõotanug nii paigapäälisello ja umavalitsuisi tegemiisi (nt valla teedüsleht Haanimaa Uma Leht, Haanimaa eloviiekeskusõ märgoq, Haanimaa legendiq, käänüpäivi pidämine) ku ka võro ja lõunõestilidse keele-, kultuuri- ja kogokunnaello laembalt.

Ülevähnpuul kirotõdust piäsiq selge olõma, et Haanimaa olõ-õi täämbädse päävä Haani vallast vällä kasunug vahtsõnõ asi, a põlinõ maanulk, miä küünüs üle parhillaisi umavalitsuisi piire. Tuuperäst olõq ka-ai vaia Haanimaa nimme kõütäq parhilladsõ ammõtlidsõ umavalitsusõ nimegaq Haanja, a piäsiq võtma registrihe põlispirkunna ainumadsõs nimes uma paigapäälidse nime Haanimaa.“

Haanimeeste nõukoda (Haanimiihi nõvvokoda) on vabatahtlik ühendus, mis koondab põlise Haanimaa väärtuste kandjaid. Haanimeeste nõukoja eesmärk on kaasa aidata rikka pärandkultuuri ja sügavalt juurdunud traditsioonidega Haanimaa uuele ärkamisele.

Evar Saar andis ülevaate ajalooliste ja mitteametlike kohanimede kandmisest kohanimeregistrisse. Ta selgitas, et aja- ja kultuurilooliselt oluliste kohanimede teemat saab käsitleda kahest seisukohast lähtuvalt: ajaloolised kohanimed ja mitteametlikud kohanimed. Teema on päevakorras seetõttu, et siltidele võib kanda vaid ametlikke kohanimedid kuidnt ajalooliste nimede puhul võiks teha erandi. Seetõttu võiks kohanimenõukogu oma otsustusõigust aja- ja kultuurilooliselt põhjendatud juhtudel kasutada.

Mis on ajaloolised kultuuripiirkonnad? Neid on läbi ajaloo olnud palju ja kõiki märgistada ei ole mõistlik. Tuntumad kultuuripiirkonnad on 1) Liivimaa ja Eestimaa kubermang; 2) ajaloolised maakonnad – Mulgimaa, Vana-Võromaa; 3) kihelkonnad, setomaa nulgad, kandid - tavaliselt on seal taga ühe mõisa vald või ühe mõisa rahvas, kes hakkasid koos toimetama (kool, kohus jne) ja kus tugev ühtekuuluvustunne püsib siiani. Taoliste nimede kinnitamisel peaks olema täidetud kaks kriteeriumit: ajalooliselt ühtne piirkond ja tänapäevane ühtekuuluvustunne. Senini on kohanimenõukogu kinnitanud ajalooliste kihelkondade ja Setomaa nulkade nimed. Samamoodi võib toimida nime *Haanimaa* (III välde) suhtes, uuritud on nii nimekuju kui ka nime mõjuala piire.

Mall Kivisalu tõstatas küsimuse, et kas me tahame, et ajaloolised nimed oleksid ametlikud või oleksid enamik mitteametlikud ja tegi ettepaneku, et vaid need kohanimed, mis vastavad meie poolt seatavatele kriteeriumidele, kinnitame kohanimenõukogus ära ametlike kohanimedena. Sellisel juhul ei teki üleküllastust siltidest. Nõukogu liikmed nõustusid esitatud ettepanekuga.

Evar Saar juhtis tähelepanu ka registri täiendamise vajadusele: loodusobjektid, mäed, sood jne. Kui tegeleme mitteametlike nimede registrisse kandmisega, ei saa olla viidet nimemäärajale vaid saab viidata võimalikule algallikale

Otsustati:

- 1) toetada ajalooliste ja murdeliste kohanimede kohanimeregistrisse kandmist;
- 2) jätta kohanimenõukogu otsustada konkreetsete nimede kinnitamine ja staatus arvestades järgmisi kriteeriumeid:
 - a) ajalooliselt ühtne piirkond;
 - b) tänapäevane inimeste ühtekuuluvustunne;
 - c) piirkond on üheselt piiritletav;

3) kinnitada ja kanda kohanimeregistrisse aja- ja kultuurilooliselt oluline kohanimi *Haanimaa* ja selle mõjuala vastavalt lisatud skeemile (endisaegne haldusüksus või kultuuriline üksus, kood 10301).

4. Sõna *kesk* kasutamine tänavanimedes

Keeleinspeksioon esitas kohanimenõukogule arvamuse avaldamiseks küsimuse sõna *kesk* kasutamisest tänavanimedes. Oma kirjas pöördub Keeleinspeksioon kohanimenõukogu poole seoses Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2007. a määruses nr 251 „Aadressiandmete süsteem” kehtestatud nõuete rakendamisega sõnaosa kesk- sisaldavates tänavanimedes (Kesktänav, Kesktee, Keskpõik jms). Nimetatud määruse § 11 lg 12 kohaselt tuleb sõna kesk juurde kuuluv liigisõna kokku kirjutada ning siltidel ja viitadel täielikult välja kirjutada. Samas ütleb regionaalministri 17. juuni 2004. a määrus nr 3 „Kohanime liigisõna, hargtäiendi või muu osa lühendamise või ärajätmise kord” § 2 lg 3, et tänava nimesildil, geograafilisel kaardil, elukoha- või asukohaandmetes võib tänavanime liigisõna tänav ära jätta, mis on vastuolus hilisemas Vabariigi Valitsuse määruses kirjeldatud erandiga.

Seoses sellega palutakse kohanimenõukogu arvamust, kuidõrd õigustatud on nimetuumaga kokku kirjutatava liigisõna ärajätmine tänavanimisiltidel, aga samuti nt tänavanimistus.

Peeter Päll selgitas, et Eesti kohanimes on nimetuum ja liigisõna kokku- või lahkukirjutamine olnud sageli probleemiks, kuid tänavanimede puhul on reegel võrdlemisi selge: nimetuum ja liigisõna kirjutatakse lahku. Erandlikult kirjutatakse tänavanimedes nimetuum ja liigisõna kokku siis, kui tuum on muutumatu sõna ja ükski iseseisva sõnakujuna ei esine: *Kesktänav, Keskväljak, Ringtee, Umbtänav*. Mõõnduse võiks teha nendele asulatele, kus *Kesktänav* on traditsiooniliselt lahku kirjutatud (*Kesk tänav*) arvestades seda, et vastav täpsustav reegel kehtestati alles 1995. a.

Mall Kivisalu lisas, et kohanimeregister on teavitanud kohanimemäärajaid sõna *kesk* kasutamise erisusest kohanimedes ning uusi taolisi lahkukirjutatud kohanimisid (nt *Kesk tee, Kesk tänav*) kohanimeregistrisse ei kanta vaid palutakse nimekujud korrastada.

Otsustati esitada Keeleinspeksioonile kohanimenõukogu seisukoht, mille kohaselt liigisõnu *tee* ja *põik* ei tohi viitadel ära jätta. Liigisõna *tänav* võib viitadel ära jätta juhul, kui ta on kirjutatud nimetuumast lahku, nimetuumaga kokku kirjutatud liigisõna ära jätta ei tohi.

5. Ülevaade kohanimeregistri tegevusest

Mall Kivisalu andis ülevaate kohanimeregistri tegevusest 2010. aastal. Seoses ADS-i arendusega viidi lahku erinevad rakendused, nüüd on ADS-il ja KNR-il mõlemal 2 rakendust (päring ja kaart). Hetkel toimuvad KNR arendustööd: 1) KNR avalikus rakenduses – liikluspinna kuju aktiveerub; 2) masskannete tegemise võimalus; 3) liigi järgnevussuhete käsitus; 4) objekti aadresside kuvamine; 5) liigisõna kohustuslikkuse kontroll; 6) liigisõnata andmevälja lisamine (nt linnade korral).

Andmemaht kohanimeregistris: liikluspindasid on ligikaudu 14826 (kasv umbes 1000); tee nimesid on 7250 (kasv 100); väikekohtasid on ligikaudu 820 (vähenemine 300 – pigem minnakse liikluspindade põhisele adresseerimisele üle); järvede nimed - 4042 (vähenemine 1700, suur hulk nimesid oli topelt). Käib pidev andmekvaliteedi parandamine.

Edasiste plaanidena tõi ettekandja välja arendustööde jätkamise seoses INSPIRE nõuetega. Samuti jätkub töö KNR-i andmetega täitmisel (andmete massmigreerimine), liidestamise erinevate registritega (keskkonnaregister, ÜTRIS jne), andmekvaliteedi tööd vastavalt ekspertabile, liikide klassifikaatori muutmine, maaregistris kohanimeside vastuvõtmine

Ettekandja tõi välja vajadused kohanimekorralduse KNR valdkonna arengukava koostamiseks ja seadusandluse muudatuste tegemiseks, mis tagaksid: andmete tekkeprotsessi (nõuded andmete esitajatele ja kasutajatele); nimede kogumise ja andmete kvaliteedi töö korraldamine (ekspertide töö rahastamine); objektide liigitamise kaasajastamine; kasutamise nõuete täpsustamine (lühendid, erinevad nimekujud EHAK objektidele jne).

Otsustati võtta informatsioon teadmiseks.

6. Kohanimekorralduse valdkonna 2011. a tegevusplaan

Aule Kikas tõi lisaks tavapärasele toimetamistele välja olulisemad teemad 2011. a planeeritavatest tegevustest:

- kohanimekorralduse arengukava ja kohanimemääraja käsiraamatu koostamine;
- IX kohanimepäeva korraldamine Jõhvis;
- kolme kohanimealase seminari korraldamine
 - o kohanimeregistri seminar (kohanimeregistri andmete kvaliteedi parandamine);
 - o arengukava seminar (sh KNR funktsionaalsus);
 - o loodusnimede seminar (KNR-i kantud 704 soo nime, 14 000 sood on inventeeritud);
- ÜRO kohanimeekspertide rühma (UNGEGN) 26. sessioonil osalemine (Viin, 2.-6. mai 2011)
- koolitused kohanimeseaduse uue redaktsiooni vastuvõtmisel.

Otsustati võtta informatsioon teadmiseks

7. Informatsioon

7.1. Helsingi nimekomisjoni 50. aastapäeva juubeliüritus

Liisi Sock ja Peeter Päll andsid ülevaate Helsingi nimekomisjoni tegevusest ja septembris 2010 toimunud juubeliüritusest ja Helsingi kohanimekorraldusest.

Nimede määramise ja muutmise põhimõtted on mõlemas linnas praktiliselt samad. Erinevused seisnevad mahtudes, mis on ka loogiline, arvestades, kui palju Helsingi Tallinnast suurem on, ja korralduslikes küsimustes. Helsingi nimekomisjonis on 9 liiget, kellest kõik on oma ala spetsialistid mitte poliitikud ning juhatajaks on arhitekt. Komisjon kohtub ca 10 korda aastas ning töö komisjonis on tasustatud – 1 kord = 85 € (liige), 105 € (esimees). Helsingis määratakse keskmiselt 100+100 nime aastas (lisaks soomekeelsetele nimedele ka rootsikeelsed nimed) ning peamine nimeallikas on võimalusel ajalugu aga kasutatakse rühmateemasid. Aeg ajalt esitavad nimeettepanekuid ka kodanikud. Kuigi pühendusnimede andmise põhimõtted on mõlemas linnas sarnased, on Helsingis viimasel ajal neid rohkem määratud kui Tallinnas. Kohanimed määratakse detailplaneeringu raames, mis annab hea võimaluse juba varem kaasata/teavitada asjast huvitatud isikuid (huvilised, naabrid jne). Samas on sellel süsteemil, võrreldes eraldi õigusaktiga nime määramisega, väiksem paindlikkus. Nime määramine võtab sarnaselt Tallinnaga aega kiiremal juhul 3-4 kuud. Kuna Soomes puudub riiklik kohanimenõukogu, lahendab nimevaidlused nn Soome Keele Instituut. Kokku on Helsingis 8000 kohanime, põhiliselt on tegemist tänavanimedega, vähem on väljakute, parkide jne nimesid. Kui uuematel ja väiksematel parkidel polegi enamasti nimesid, siis ka ametlike nimedega parkide nimesid ei tunda ega kasutata linnakodanike poolt, kuna pargid pole linnaruumis tähistatud nende nimedega. Kui Tallinnas on nimekorraldus suhteliselt suurel määral seotud aadressikorraldusega, siis Helsingis ei ole nimekorraldaja ja aadressikorraldaja vahel nii tihedat koostööd. Kuna aadressikorraldaja ei tööta Linnaplaneerimise Ametis, suheldakse keskmiselt üks kord nädalas. Ühistranspordinimede valimine ja määramine on Helsingi Transpordiameti pädevuses ning koostöö nimekomisjoni selles vallas puudub, millest tuleb omajagu probleeme ja nimekomisjon on sunnitud tegema pidevalt ettepanekuid peatuste nimede parandamiseks või välja vahetamiseks. Kõige suurem

Soome-sisene koostöö on Espoo ja Vantaaga. Ühes neist on samuti nimekomisjon, teises nimekorraldaja ja nimeuurija (kaks palgalist töötajat). Helsingi nimekorraldaja osaleb ka rahvusvahelistel nimeüritustel, muu rahvusvaheline kontakt teiste pealinnadega praktiliselt puudub. Viimane kontakt Tallinna ja Helsingi nimekomisjoni vahel oli 20. aastat tagasi, kui toimusid vastastikused külaskäigud. Helsingis on välja antud raamatut Helsingi tänavanimede kohta. 1970. aastal – 3800 nime, 1979. aastal – 1400 nime ja 1999. aastal 1979.-1995. aasta kohta – 1300 uut.

Juubeliürituse raames toimunud loengusarjas esines Peeter Päll ettekandega teemal „Helsingi nimedest läbi tallinlaste silmade“.

Otsustati: Võtta informatsioon teadmiseks

7.2. Konverents „Ruum, koht ja kohanimed“

Evar Saar andis ülevaate 27.- 29. oktoobril Võru Instituudi, Tartu Ülikooli Keeleteaduse, filosoofia ja semiootika doktorikooli ja Eesti Keele Instituudi korraldusel toimunud konverentsist „Ruum, koht ja kohanimed“. Konverentsi läbivateks ettekanneteks oli ruumisuhete väljendamine läänemeresoome, soome-ugri ja Balti areaali keeltes ning ruumisuhetesõnad kohanimedes ajaloolisest ja tüpoloogilisest vaatenurgast. Ettekandeid peeti nii grammatiliste ruumisuhetesõnade tajumisest kui ka ajaloolisest päritolust. Konverentsil tutvustati ka Eesti kohanimeraamatu projekti kõige värskemaid uurimistulemusi.

Otsustati: Võtta informatsioon teadmiseks

7.3. VIII kohanimapäev Valgas

Aule Kikas tutvustas 18. novembril Valgas toimuva kohanimapäeva kava. Kohanimapäeval on andnud nõusoleku esinemiseks Trivimi Velliste, Riigikogu liige (*Kohanimi kui ühismälu järjepidevuse kandja*); Mariko Faster, Võru Instituudi spetsialist, Tartu Ülikooli doktorant (*Mõnede Valgamaa kohanimede päritolust*); Pikne Kama, Tartu Ülikooli magistrant (*Kohapärimus ja kohanimed Karula rahvuspargis*); Mari Juzar, Valga muuseumi teadur (*Valga linna ja linnatänavate nimedest*); Valev Elerand, Helme koduloomuuseumi juhataja (*Helme kihelkonna kohanimedest*); Anne Veesaar, näitleja ja produtsent (*Lood on need, mis meid toidavad*). Kohanimenõukogu liikmetest teevad ettekande Peeter Päll (*Naabrusnimed*); Mall Kivisalu (*Kohanimed aadressiandmete süsteemis*); Evar Saar (*Otepää mäenimedest*) ja Aule Kikas (*Kohanimekorraldus Eestis*). Päeva juhatab Väino Tõemets.

Otsustati: Võtta informatsioon teadmiseks

8. Kohapeal algatatud küsimused

8.1 Aule Kikas informeeris kohanimenõukogu liikmeid Valdek Palli otsusest taanduda kohanimenõukogu tegevusest. Seoses Siseministeeriumi teenistusest lahkumisega on päevakorral ka Jaak Maandi volituste lõpetamine.

Otsustati võtta informatsioon teadmiseks ning pidada läbirääkimisi kohanimekorralduse valdkonna ekspertide kaasamiseks nõukogu töösse.

8.2. Ajakirjandusest pärineva informatsiooni alusel on kavatsus määrata Tallinnas uus kohanimi – 20. *Augusti väljak*.

Otsustati mitte soovitada kuupäevaliste nimede määramist, sest sellise nime kasutamine on tülikas eelkõige õigekirjutuses tekkivate probleemide tõttu.

(allkirjastatud digitaalselt)
Väino Tõemets
Komisjoni esimees